

Reidar Jönsson

TOMHETENS TRIUMF

Reidar Jönsson

TOMHETENS TRIUMF

 SAGA
EGMONT

Reidar Jönsson

Tomhetens triumf

SAGA Egmont

Tomhetens triumf
Copyright © 2020 Reidar Jönsson och SAGA Egmont
All rights reserved
ISBN: 9788726539905

1. E-boksutgåva, 2020
Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än
personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt
med författaren.

Paranoia, they destroy ya'
Kinks

Prolog

TREASURE ISLAND

Bästa läsare, som grund för vårt möte vill jag etablera några enkla fakta. Medan din själ färdas i en mänsklig skepnad, har min dessvärre lämnat den sortens farkost. I stället är den instängd i en med tobaksblad och halm uppstoppad papegoja med vingklippt fjäderskrud. Varför beror på usel planering för inkommande till helvetet. Där är det knökfullt, precis som för levande själar som söker bostad. Vi tvingas därför att vänta i något som kallas för limbon.

Som en av många sådana har helvetet hyrt sjörövarön, Treasure Island på Disneyland i Anaheim, strax söder om Los Angeles. I hyresavtalet mellan helvetets tjänstemän och Disneys advokater är det stipulerat att vi inte kan fly, varför mina vingspetsar är avklippta. Vidare måste vi arbeta under samma slavkontrakt som Kalle Anka och hans vänner. Sammantaget är jag irriterad över att på spöktåget ha vrängts ur min mänskliga bostad och skyfflats in i en möjlig papegoja. Men lugn, jag begär inte att du demonstrerar på gator och torg för min skull. Däremot får du gärna hånle åt paragrafryttare som vill att uppstoppade papegojor stympas.

Själv kan jag inte le åt eländet. Jag har nämligen drabbats av höjdskräck, antagligen för att jag i min mänskliga skepnad inte behövde klamra mig fast på en svajande pinne högt under taket till en hafsigt byggd bungalow.

För övrigt kan jag trots mitt tilltufsade utseende ana att papegojan i levande tillstånd var en ståtlig och färgrik ara i gult, grönt, rött och blått. Lyckligtvis var den också begåvad med en kraftig näbb, med vilken jag har knackat ner min berättelse till just dig, kära läsare.

Men en uppstoppad papegoja med höjdskräck kan omöjligt skriva, protesterar du. Jodå. Ingen annan har skrivit vad du läser i en mer bekväm miljö än min, hoppas jag. Att jag lyckades förmedla min text beror på uppfinningen internet. Jag begriper inte hur det fungerar, men har lärt mig att min text kan materialiseras i olika former och därför har jag satt klorna i en digital adress till någon tillförlitlig författare som vill förmedla min berättelse.

Angående den saken, men utan att gå händelserna i förväg, ska du veta att jag har ordnat en tillfredsställande överenskommelse mellan mig och författaren som står på omslaget. Man får ge och ta. Därför ber jag dig att glömma din tveksamhet inför min tillfälliga bostad som uppstoppad papegoja. Tänk att också jag har varit en människa som vill visa sitt ärliga uppsåt, beskriva sin besvärliga belägenhet och berätta om sin resa i livet. Landa i medkänslan du förnam som ett första stråk när du läste hur jag tappert klamrar mig fast under taket i en dragig bungalow, håll kvar den och låt mig öppna ditt hjärta med en snabbskiss av hur det är på Treasure Island.

Vår bungalow ligger på en konstgjord ö. Dold i en likaså konstgjord djungel är den avsides belägen från Disneys större och populära spektakel.

Den borde vara en utomordentligt rofylld plats för att skriva, tänker du, men tyvärr, det stämmer inte. Hit forslas folk för att roas av ett skådespel som sägs skildra

piraternas liv i Karibien under femtonhundratalet. Från världens alla hörn kommer de till Disneyland och forslas till Treasure Island i eldrivna slupar genom ett träsk fullt av väsende plastkrokodiler. När ön är fullproppad med besökare av alla storlekar, åldrar och raser, klädda i samma gräsligt fula fritidskläder, börjar spektaklet med att ett tjog uppstoppade papegojor skrävar plumpa men barntillåtna sjörövarskämt. Därefter hoppar ett gäng aktörer fram och låtsas vara berusade pirater. Medan de letar efter en kista fylld med skatter från den spanska galeasen Urca de Lima, snubblar de och drattar svärande på ändan, för att med hjälp av publiken som hojtar ledtrådar, gunås hitta kistan, vilket gör att legender, som Anne Bonny, Mary Read och andra kumpaner först godmodigt grälar om skatten, men snart drar kniv och värja för att kämpa om guld.

I styckets höjdpunkt snittar en svekfull pirat med sabel bort det mesta av den kurviga Marys manliga förklädnad. Arg som en bålgeting sticker hon ner piraten. Det var väl onödigt, menar de andra busarna som tar hennes minimala men fortfarande barntillåtna klädesplagg som intäkt för att fälla sliskiga kommentarer om hur hennes behag äntligen har kommit till sin rätt. Det tycker inte Mary, som ursinnig med hisnande, akrobatiska trick hugger ner hela gänget och tar hem spelet.

Triumfatoriskt hoppar hon avslutningsvis upp på skattkistan och bugar sig för publiken medan deras dånande applåder och höga hurrarop gör att det slår lock för mina öron.

Efter att ha sett gyckelspelet åtta gånger varje dag under min första vecka här på Treasure Island fann jag handlingen tröttsam och utan trovärdighet. Att jag med färgade glasbitar fastsydda som ögon skulle vara blind, hade varit en nåd att be om. Tyvärr är jag inte blind och inte heller döv, som du redan har förstått. När de

låtsasdöda piraterna vaknar till liv och brister ut i ännu en skrovlig sång och papegojorna skrånande falskt faller in i spektaklet är jag därför nära att mista förnuftet.

Om detta är en förgård till helvetet väntar jag med fasa på vad som komma skall.

Tack och lov försvinner skådespelarna efter aftonens sista föreställning och papegojorna är tysta under natten. Det är då jag faller ner till golvet och hoppar till anläggningens dator i en skrub, där jag i bävan inför den svåra uppgiften att få med det väsentligaste skriver om mitt liv. Naturligtvis klättrar jag upp på min pinne i god tid innan servicepersonalen anländer och sätter igång de andra gojornas tjatter. Fråga mig inte hur jag har lyckats med dessa konststycken, men en klok man lär ha sagt att det omöjliga bara tar längre tid att genomföra, och tid har jag verkligen haft.

Jag har gnetat på.

Så här dags undrar du säkert varför jag berättar om mitt liv. Svaret är enkelt. Jag har en idé om hur jag ska slippa att hamna i helvetet. Så säger alla brottslingar. Jag är oskyldig, hojtar världens alla skurkar. Visst, men innan du i avsmak lägger ifrån dig boken ber jag att få argumentera för min sak.

Snälla!

Läser du vidare?

Låt mig då tacka för intresset och säga något om de andra papegojornas förtappade själar. Uppenbarligen har deras vilja slocknat, annars skulle de protestera mot att liknöjt ackompanjera undermåliga slapstick. Ändå tror jag att de som nyanlända försökte göra uppror mot förvandlingen. Varför de gav upp kan jag bara spekulera om. Jag förstår inte deras skrånande, men kan omöjligt tro att deras härmande av idiotiska, druckna sånger skulle

hindra resan mot helvetets port. Därför har jag valt att i skrift försöka uttrycka mig begripligare och sätta min förhoppning till någon utanför Treasure Island, nämligen dig, min bästa läsare.

Vad skulle du kunna göra?

Ingenting, vill du säga och mena att du är utan makt. Men innan du bestämmer dig bör du fundera över om behandlingen av olyckliga själar är motsatsen till hur lyckliga själar köar vid himlens port för att få spela harpa och sjunga. Trots att de flesta inte har varit i närheten av en harpa, och har slakare stämband än en hundraårig mormors urtvättade resårer i sina onämnbara, tror många på sådana löften från kyrkans förkunnare, som också säger att porten till himlen vaktas av Sankte Per. Betänk då att en trehövdad hund vid namn Kerberos vaktar porten till helvetet. För att inte tvingas skyffla kol till helvetets eldar, kan den ormsvansbegåvade hunden mutas med ett mynt, sägs det. När den blinkar ska myntet läggas på ett av hundens sex ögonlock. Det låter svårt, för att inte säga omöjligt och därför, så långt kommen i resonemanget, vill jag svara mer realistiskt på din fråga.

Jag begär inte att du störtar till min räddning. Du kan inte återuppväcka döda och jag sitter på den pinne jag sitter. Men däremot kan du redan nu skriva till Disneyland och vädja om ett par hörselskydd för mina plågade trumhinnor. Säg att jag inte orkar med papegojornas idiotiska och tondöva skrånande. Om jag också får vistas på golvet i bungalowen, förbättrar jag också mer än gärna Disneys usla pjäs.

Någon mer insats från din sida vill jag inte begära. Du sväljer inte vad som helst, men kanske sänder du en önskan om att det ska gå bra för mig när du har satt dig in i sakfrågan, som i detta fall är min levnadshistoria. Jag vill

gärna påstå att den är sann, eller i varje fall innehåller någon sorts sanning.

Nu kastar vi loss och sätter kurs.

Första boken

MURKMELI - MOSKVA - BERLIN

Jag föddes 1959. Från tiden före fyra års ålder minns jag inte mycket. Övergången från denna suddiga tid till nästa fas av medvetandet var som när dimman lättade i vår dalgång mellan bergen. Människor, djur och berg fick namn. Till slut visste jag att jag bodde med mina farföräldrar i byn Murkmeli. Om vädret tillåter är vår by en halv dags färd från Ushguli i Svanetien. När jag var sex år, och min historia totalt förändrades från den förväntade för en sådan som jag, förstod jag att vår by i Kaukasus bergskedja var den högst belägna i Europa.

Detta var viktigt. Isoleringen var en förutsättning för att få fortsätta att tala svanuri, sa mina farföräldrar och varnade för att vårt språk försvann om vi talade med främlingar.

Vi måste hålla fast vid vårt, sa gamlingarna. Att vi bor i små och mörka stenhus med två rum och kök är vår livsstil. Så måste det vara, även om vinden blåser genom otäta väggar, hävdade de.

Mina farföräldrar sa aldrig något om mina föräldrar. Det fanns inga foton eller andra bevis på att de hade existerat och bara jag undrade över deras frånvaro. Folk i byn vände bort blicken och pratade om vädret när jag frågade, men jag förstod snart orsaken eftersom det fanns fler föräldralösa barn än jag. Unga män och kvinnor fångades av drömmar och försvann för arbete långt borta. Några få

stannade, bildade familj, fick barn och talade nedsättande om vänner som hade rest bort.

Trots detta, när de hade stirrat en get djupt i ögonen så länge att de såg sin framtid, vrålade de en dag mot bergens mörka skuggor, sparkade på stenar; säckade ihop som om luften hade pyst ur dem och lämnade barnen i förvar hos mor- eller farföräldrarna innan de dröp iväg. Så måste det ha varit med mina föräldrar, även om ingen yttrade något om just dem, medan de gärna talade illa om andra som hade lämnat sina barn. Konstigt, tyckte jag och misstänkte att det fanns en tyst överenskommelse i byn att inte nämna mina föräldrar och därför växte mina frågor. Min undran kliade och rev i halsen som damm från fårull. Jag blev sjuk och klen. Fick jag inga svar skulle frågorna kväva mig.

I vår by fanns höga stentorn. De byggdes ungefär vid vår tideräknings början som försvar mot erövrare från plattlandet. När jag föddes hade vi i stället Gud, hans son Jesus och Stalin som försvarade oss. Jag fick lära mig varför Jesus spikades upp på ett kors. En avbild av händelsen hängde i vårt hus. Bredvid honom fanns det ett porträtt av Stalin. Han var lika död som Jesus. Bara de riktigt goda får sina avbilder uppsatta på våra väggar, sa min farmor. Det förstod jag. Att göra hål i sten är svårt. Mellan stenarna i en springa kilades en trädgren in och på den hängdes porträtten av Jesus och Stalin upp för att barn och vuxna skulle vörda dem.

Stalin var klädd i militäruniform, varm rock och en uniformsmössa med styv skärm, smyckad med epåletter i guld, medan Jesus nödtorftigt skyldes av en tygbit och hade en törnekrans tryckt på sitt hängande huvud. Han verkade inte ha intresse för varken det ena eller det andra. Däremot såg Stalin, med tjock och svart mustasch, bister och

självssäker ut när han stirrade bort mot fjärran mål i sitt väldiga rike att styra över.

Det finns kanske olika sätt att bli känd på och ha sin bild på väggen, tänkte jag, men visste inte om det var bäst med Stalin eller Jesus som förebild. För att inte ta fel frågade jag farmor till råds om saken. Som alla äldre kvinnor i byn hade hon inga tänder kvar. Det sågs i vår by som bevis på kvinnlig omtanke och vishet eftersom hon, som alla äldre kvinnor, hade mist tänderna när hon tuggade getskinn mjuka för att tillverka den sortens stövlar vi bar.

Vi har bilden av Stalin på väggen ifall en ryss vill veta vad vi tänker. Då kan vi säga att Stalin är vår far som skyddar oss, förklarade farmor. Samma sak med Jesus. Fast egentligen är det hans far som skyddar oss, sa hon och fortsatte. Jesus far kallas för Gud. Han är osynlig och tack vare att ingen kan se honom har ingen lyckats ta död på honom, så som de gjorde med Jesus. Man kan tycka, att Gud skulle ha blivit arg på människorna för att vi dödade hans son, men om vi ber om förlåtelse varje dag är han inte arg särskilt ofta, även om ingen vet så noga eftersom han aldrig svarar på tilltal. Huvudsaken är ändå att vi gör som ryssarna säger, viskade farmor som om både den osynlige Gud och den döde Stalin hörde allt. För säkerhets skull korsade hon sig och kysste de två avbilderna varje morgon och kväll.

Vår föda bestod av getmjölk, getost, getkött och mörkt bröd av grovmalen säd som hämtades från plattlandet nedanför Kaukasus bergskedja i Georgien. Resorna dit gjordes endast när byns unga män repat mod för att kunna stå emot plattlandets frestelser. Några klarade det och kom tillbaka med grovmalen säd. Andra försvann och blev borta för all framtid. Det utlöste sorg och vrede mot plattlänningarna som hade lockat ungdomarna i fördärv

och våra gamla fick nytt bränsle för historier om livet i plattlandet, där det var så fruktansvärt svårt att leva att vissa glömde bort sina barn i Murkmeli.

Berättelser om sådana händelser hade förändrats och förfinats från generation till generation och förtäljdes framför den öppna spisens flammande eld. När de bästa berättarna vävde hemska historier om snikenheten hos plattlandets folk, samlades alla i byn. Ibland jagade de vuxna upp sig så till den milda grad att de rev loss stenar från husens innerväggar, slängde de varma stenarna i säckar och rusade med barnen upp i de höga tornen för att försvara sig mot de anfallande plattlänningarna.

Medan vi väntade lades stenarna febrilt huller om buller på tornens kanter och under spänd väntan såg vi nästa dag gry, och nästa, utan att någon anföll.

Tack vare Guds försyn, grymtade gamlingarna. Stor lättnad utbröt, alla traskade hem och männen begav sig upp i bergen för att samla in boskap.

Apropå olyckor hände det att hårda vindar svepte ner från bergen och drog med sig stenar som föll från tornens kanter. Ibland träffade de någon. Likt slagna från himlen dog en sådan olycklig omedelbart. Det var en annan orsak till att vi blev färre i Murkmeli.

Att Gud inte ville göra något åt olyckorna bekymrade mig. Det verkade enkelt, muttrade jag, när jag struttade omkring och försökte tala med Gud. Men enkelt var det inte, sa gamlingarna. Ibland blev Gud arg för att människor syndade och då kunde han låta stenar regna från himlen. För att vi riktigt skulle förstå hur arg han var hände detta när det var tjäle i marken. Då fick vi som ett extra straff att inte kunna begrava våra döda i grävda gravar. För mycket länge sen hade vi därför slutat att gräva. I stället lade vi fler stenar ovanpå de döda där de hade fallit. När vi barn inte passade får eller getter fick vi inte heller leka i byn. Gå

långsamt på begravningsplatsen, skrek någon gamling. Skända inte, ropade de. Som om vi vore hundar, och de härmade Gud, kastade de sten på oss.

Vi fick roa oss med att klättra upp längs bergssidorna och leta efter dahuer. Våra dahuer var för tusentals år sen getter som hade gått vilse i bergen. Efter många generationer i frihet anpassade de sig till branterna och fick kortare framben om de betade uppåt och kortare bakben om de betade nedåt. Med tiden utvecklade en del dahuer också kortare ben på den ena eller den andra sidan, beroende på hur de stod längs bergens sidor. Alltså utvecklades dahuer olika i skilda områden och blev rädda för andra dahuer som såg annorlunda ut, ungefär som vi mot plattlänningar.

Våra gamlingar levde i tvåhundra år, om de lyckades undvika fallande stenar och inte försvann i den tjocka dimma som oftast omslöt oss. I en sådan dimma gick även jag vilse. Som ensamt barn fångslades jag av min farmors berättelser om dahuer och begav mig upp i bergen på jakt efter en sådan.

Något okoncentrerad dagdrömde jag som vanligt om mina föräldrar och klättrade vilse i dimman. Branterna blev stup. Klättrande klamrade jag mig fast i bergsskrevorna och till slut orkade jag inte längre utan tumlade ner i en ravin.

Trots envisa försök att komma upp, slant jag på de hala klippväggarna och låg uppgiven i dimman, så tät att jag lika gärna hade kunnat ligga i en kanna kylslagen getmjölk. Jag grät och ropade. Förtvivlad lyfte jag huvudet och ylade, endast för att i det ögonblicket få syn på min första dahu. Förvånad över att se ett snorigt och gråtande barn i området, skakade djuret på huvudet, skuttade iväg och lämnade mig.

I stället framträdde en man i dimman. Han var lik Stalin. För att komma till min räddning i ravinen trodde jag först att han hade låtit sig falla ur bilden bredvid Jesus och kösklockan från Amerika. Men sen visste jag inte vad jag skulle tro, för han jämrade sig och svor på ryska om hur illa han hade slagit sig. Lite ryska kunde jag. Små grytor har också öron, sa de vuxna och glömde att vi barn snappade upp hur alla i Murkmeli svor på ryska. Stalin verkade arg, trots att han bara viskade när han pratade med sig själv. Jag blev rädd, men drogs egendomligt nog ändå mot honom. Kanske ville jag höra om han sa något vettigt. När han upptäckte mig och märkte min rädsla växlade han över från ryska till vårt språk och försökte le. Han haltade närmare och satte sig bredvid mig på en sten. Precis som Stalin var han född i Tbilisi, sa han. Hans familj hade anställt en barnflicka från Murkmeli för att passa honom. Hon hade lärt honom svanetiska med den lokala varianten i Murkmeli och därför kunde han vårt språk.

Mycket ovanligt, menade han och sade sig numera kunna så många språk att han räknades som ett språkgeni. Det trodde jag på, även om han inte verkade ha särskilt mycket vett i huvudet. När hans jeep hade säckat ihop på väg till vår by försökte han ta sig dit till fots. Så här satt vi, två dumskallar blinda i dimman, tänkte jag skräckslagen.

Egentligen lyssnade jag inte. Jag stirrade mest på mannens smutsgröna militärrock med guld på axlarna och försökte komma underfund med om han var Stalin som spöke. Nej, bestämde jag efter besiktningen. Han var smalare och mindre och hade ingen svart mustasch. Efter fallet var han blåslagen, blodig och smutsig i ansiktet. Det hade fått mig att se fel och nu började jag i stället tycka synd om honom, för när vuxna faller slår de sig mer än barn. Det beror på att vuxna är mer styva i korken, brukade min farmor säga.

När han märkte att jag frös öppnade han uniformsrocken och erbjöd mig värme under den. Jag tvekade, men hade redan sett en dahu. Efter den märkliga upplevelsen kan ingenting skrämma mig, tänkte jag och kröp in i hans famn. Han slöt rocken tätt omkring mig och jag kände hans bultande hjärta mot mitt öra. Han tände en cigarett och rökte den i tystnad. När hans hjärta inte bultade så häftigt längre och han höll andan en stund verkade han ha fattat ett beslut. Han släppte armarna runt mig och från rockens öppna hål kikade jag när han rumsterade runt i sina rockfickor och drog ut två bruna påsar. Han lyfte dem mot mig och pekade först på den ena och sa pappa, och sen på den andra och sa mamma.

Jag kan inte påstå att jag förstod vidden av vad han förklarade. Först i tidiga tonår och efter många samtal, förstod jag varför mannen hade rest till vår by med mina föräldrars aska i två bruna påsarna och varför han adopterade mig.

Att jag kom nedfallande från skyn i den täta dimman, och ropade på mina farföräldrar efter hjälp, var ett tecken från högre makter eftersom han då genast förstod vem jag var, brukade han berätta när han drack sin vodka.

Trots hans berusade tirader lyckades jag så småningom pussla samman vad som hade hänt mina föräldrar. Min far hade dött i ett hemligt krig. Han hade krigat i Kongo, där många av hans kamrater hade stupat. Detta var något som Moskva ville dölja, både för sin befolkning och även för den fientliga omvärlden. Min mor fick bara ett officiellt brev med stämplor och sigill på från Tbilisi om min fars död, utan någon förklaring, men med en uppmaning att hämta hans kvarlevor i Tbilisi. Ingen i hela byn hade någon förklaring. I sorg och förvåning lämnade hon därför mig till min farmor och farfar innan hon begav sig dit.

Hos myndigheten i Tbilisi tvingades hon att skriva på en försäkran om att inte förrätta någon offentlig begravning eller ordna en gravplats för min far.

En sådan begäran kunde hon inte relatera till. Som jag har berättat lade vi bara sten över våra döda. Vi reste inte gravstenar eller fäste bilder på stenarna. Alla höll ändå reda på var deras nära och kära låg. Att smycka med blommor var det heller inte tal om. På vintrarna fanns det inga och under den korta sommaren hade getterna ätit upp dem.

När handlingarna var underskrivna fick min mor en brun påse. Hon förstod inte först, men fick veta att i den låg askan efter hennes döda make. Min mor blev förfärad. Hon hade aldrig hört talas om att döda människor brändes till aska. Tyst undrade hon hur det skulle bli med en så liten stenhög över påsen, men fick en ingivelse.

Tillsammans med slakten ville hon sprida askan från en bergstopp och som god, sovjetisk medborgare frågade hon om det gick för sig.

I Tbilisi förorsakade frågan sammanträden i maktens boning medan hon väntade under bar himmel. Efter en vecka hade hon gjort slut på sin matsäck och sin lilla summa pengar och ägde bara en tom korg. Efter tre veckor fick hon svältande och trött veta att begravningsceremonin var förbjuden. Även om bergstoppen låg högt och avlägset kunde anhöriga till andra döda soldater höra talas om händelsen. Det skulle krävas minst en patrull bergsjägare för att kontrollera att begravningsgäster inte hade några kameror med sig, men också för att avhysa främlingar som i smyg kunde fotografera förloppet. Risker fanns att bilderna skulle smugglas över gränsen för att användas i Väst som propaganda. Hemliga krig måste förbli hemliga, förklarade tjänstemannen.

Med det svaret kunde min mor ha tagit sin makes aska i den bruna påsen och åkt hem för att i Murkmeli fråga till råds om lämplig förvaring av påsen. I stället blev hon så arg och besviken att hon bestämde sig för att klaga. Hennes idéer om hur en klagan framfördes var att resa till Moskva och begära företräde hos de mäktiga i Kreml. Men hur skulle hon ta sig dit utan pengar och utan mat?

Hon gick till järnvägsstationen där hon vid ankomsten såg kvinnor erbjuda tjänster till resande.

Efter mörkrets inbrott hade hon lärt sig att imitera kvinnorna och den förste kunden fick dra henne till en avställd och undanskymd godsvagn. Den platsen använde hon under tre nätter för att sälja samma tjänst.

Summan räckte till två flaskor bensin och en enkelbiljett till Moskva. Med bensinflaskorna, det officiella brevet om makens död och med askan i den bruna påsen i sin flätade korg reste hon den långa vägen till Moskva utan mat.

Utsvulten, trött och förvirrad kom hon till Moskva och letade sig fram till Röda Torget genom att peka på brevets emblem. Vid första bästa port till Kreml sjönk hon ner och ställde den bruna påsen framför sig. De strama vakterna i mörkblå paraduniformer rörde sig någon millimeter och sneglade på den främmande kvinnan, som säkrade brevet under kanten av sin flätade korg, innan hon hällde bensinen över sig.

Vakterna svajade som från en vindstöt, men stod enligt order kvar, medan min mor osammanhängande ropade och frågade varför hon inte fick sprida sin mans aska från Murkmelis högsta bergstopp. När ingen av de stumma vakterna verkade förstå tände hon en tändsticka.

Jag låter tändstickan brinna medan jag undrar över hur osannolika tillfälligheter kan avgöra en människas öde, för i samma ögonblick som min mor tände tändstickan steg

Ivan, han som senare skulle adoptera mig, ut genom porten från hans arbetsplats i den hemliga säkerhetstjänsten, KGB. Ivan såg tändstickans låga fladdra, han hörde min mors förtvivalade klagan och förstod hennes språk.

I hela mitt liv har jag undrat, även nu som död undrar jag, vad för slags krafter som styrde just Ivan ut genom porten i detta ögonblick. Jag har inget svar och inte han heller, men vi vet att mötet med min förtvivalade mor ledde till att jag blev adopterad av honom och hans fru.

Ivan är inte hans riktiga namn, men för att hans förbundna inte ska komma till Treasure Island, och rycka fjädrarna av mig innan de slänger mig som föda åt plastkrokodilerna i det gyttjiga diket som leder hit, har jag valt att kalla honom Ivan. Lika så kommer jag att senare kalla hans fru för Anja. Lägg alltså dessa påhittade namn på minnet.

Låt mig nu gå tillbaka till ögonblicket innan Ivan och jag kände varandra, det vill säga då min mors tändsticka brann och han hörde min mors förtvivalade rop och skyndade fram, bara för att mötas av en flammande eld över hennes kropp. Han tvingades att rygga tillbaka, snubblade över korgen och såg brevet med de officiella stämplarna. Ivan kände omedelbart igen brevet och förstod innehållet. För att dölja statens hemliga krig plockade han upp brevet och stoppade det under rocken.

Ivan visade sin legitimation för vakterna och tog över. Han såg till att min mors kvarlevor fraktades bort, och med hans kunskap om min mors hemvist ansågs det lämpligt att han utredde ärendet. Efter en noggrann undersökning rapporterade han om min mors hotfulla tirader och varnade för att hoten kunde bli verkliga. Det hade funnits många människor på Röda Torget som hade sett och hört den olyckliga kvinnan. Riskerna fanns att hennes rop förstods av

fler och att hennes handling spreds till kvinnans by. Där fanns hennes son, alltså jag, och som vuxen kunde jag senare stimuleras av berättelser från byns äldre om min mors öde och då vilja hämnas. Så gör folk från otillgängliga byar. De betraktar sig i smyg sig som fria från styre av fjärran överhöghet, förklarade han. Med en enda liten gnista har många uppror börjat. Det bästa vore att låta någon i Tbilisi döda mig, menade han och erbjöd sig att ordna saken.

Under resan, förklarade Ivan för mig långt senare, började dock andra fantasier om mig som föräldralös gro inom honom. Visst vore det bäst att döda mig, men det fanns kanske andra lösningar.

Först i den djupa bergsskrevan, när han såg att jag knappt en tvärhand hög slet fingertoppar och naglar blodiga för att klättra upp och överleva, förstod han sin förborgade tanke. Den var att adoptera mig. Visserligen orkade jag inte att klättra upp, men jag försökte, sa han långt senare i mina tonår.

Berusad berömde han min obändiga vilja som fick honom att låta bli att döda mig, brukade han småleende säga. Detta var svårt att höra. Jag kunde inte smälta samman bilderna av en mördare och en räddare och försökte med all kraft att skydda mig från hans bistra skämt. I stället blev det min mors öde som jag i tonåren mest tänkte på. Framför mig såg jag hur främmande män berusade och stönande låg över henne medan hon stirrade i en gammal järnvägsvagns rostiga underrede.

Om allt detta visste jag ingenting när jag värmdes innanför Ivans rock. Men när jag senare tvingades lyssna på Ivans beskrivning av min mors livsval undrade jag om inte han också hade behövt någon att värma sig hos.

Vi blev uppdragna från den djupa bergsskrevan. Erfarna klättrare från byn talade om ett under och Ivan gick bakom husknuten med mina farföräldrar och viskade. När han senare hämtades med en militärjeep fick jag en klapp på huvudet som avsked. Han betydde inget. Jag glömde honom snabbt och även de bruna påsarna. I stället skröt jag för andra barn om mötet med en dahu. En kort tid var jag den självklara ledaren i jakten på fler, men när adoptionshandlingarna anlände avbröts spaningarna. Då ville min farmor att det inte skulle hända mig något. Jag fick inte gå utanför byns gräns. Tillsammans med henne och min farfar skulle vi i stället samlas varje morgon och kväll framför Jesus och Stalin för att tacka för de sigillförsedda handlingarna om min adoption. Men eftersom ingen av dem kunde läsa måste beskedet ha känts alltför otroligt och därför vände de sig till flera läskunniga i byn för att i hemlighet få handlingarna förklarade.

Detta är en stor ära för hela byn, sade uttolkarna.

Jag tror inte att mina farföräldrar någonsin fick veta hur deras son och svärdotter dog, men snart visste alla i Murkmeli att jag var adopterad av Ivan och skulle resa till honom i Moskva. Som om jag vore en dahu med magiska krafter rörde de vid mig utan anledning. Min mössa försvann. Min jacka. Och mina läderstövlar.

Innan jag blev helt utan kläder landade en militärhelikopter i byn för att hämta mig. Alla rusade ut för att glo på Ivan, min nya far, som vinkade från helikoptern. Själv förstod jag inte varför jag skulle vara lycklig över att tvingas bort från vår by. Mest var jag besviken och ledsen över att alla såg glada ut. Det märktes då ingen sorg över att jag aldrig skulle komma tillbaka. Andra unga människor hade man gråtit floder över. Mitt självförtroende fick en allvarlig knäck och jag gömde mig bakom min farmors

kjolar. Tyvärr slet min farfar fram mig och bar mig sprattlande och skrikande bort till helikoptern där Ivan drog upp mig.

Alla i byn vinkade när den bullrande maskinen lyfte över byn och flög bort över bergen. När vi kommit högre log Ivan uppmuntrande och räckte mig de bruna påsarna med mina föräldrars aska. Jag hade glömt dem eller kanske hade jag tänkt att de försvann när vi blev räddade i bergsskrevan. Nu förklarade han innehållet och nickade uppmuntrande mot helikopterns öppna sida. Jag förstod vad han menade och öppnade påsarna. När jag lutade mig ut höll han mig om midjan medan jag skakade ut askan ur påsarna och såg det gråvita stoftet försvinna på ett ögonblick, för att i nästa ögonblick bli indragen av Ivan till säkerhet.

Ivan hade inte tid med annat än den spektakulära hämtningen i Murkmeli. Till Moskva blev jag eskorterad av en främmande soldat som snarkade, fes och åt surkål och korv, som han smusslade ut från ränseln utan att bjuda. Sen ville han locka in en ung flicka på toaletten. Kanske kunde han inte torka sig själv, tänkte jag och struntade i den främmande soldaten, som mest sov under hela resan. Jag glodde i stället på sådant jag tidigare aldrig hade sett.

Sju år gammal, 1966, kom jag till Moskva. Om du vill hålla reda på sådant, menar jag. Till mina nya föräldrars hem eskorterades jag av en annan soldat. I en svart bil körde han i rasande fart ut ur staden till ett fält som så långt jag kunde se inte hade något slut. På fältet byggdes höga hus i rader trots att det var vinter. Kranar lyfte stora, raka block som med ens blev väggar. Den sortens stenar kunde i rasande fart bli hur många hus som helst, tänkte jag häpen och upptäckte snart fler underliga saker. För att komma upp i ett av de färdiga husen åkte vi i en bur. Den

kunde också åka ner, lovade soldaten när jag började vråla av rädsla.

När soldaten ringde på en dörr öppnades den av en kvinna och hon slöt mig mot sin frodiga barm. Jag kommer att kalla henne för Anja. Jag grät av rädsla. Anja grät av lycka och förklarade att hon var min nya mamma. I årtal hade hon längtat efter ett barn, sa hon på bristfällig svanetiska.

Ovan vid att äldre människor kastade sig över mig och pratade som treåringar fick jag panik. När jag höll på att kvävas mellan hennes enorma bröst hamrade jag med knutna nävar på henne för att komma ur björnkramen.

Efter ett tag föll skymningen och utanför blev allt svart, utom i de bebodda husens fönster längre bort. Kranarna stannade och arbetarna som byggde husen for hem i bussar. Hur Ivan skulle kunna hitta hem förstod jag inte. Han hade inte visat någon större färdighet i de kaukasiska bergen, men till slut kom han och jag drog en suck av lättnad.

Medan vi åt potatis och kött med massor av lök som hade puttrat på spisen i timmar och förpestat den stillastående luften i lägenheten, berättade Ivan om framtiden. Under dagarna skulle Anja lära mig ryska. På kvällarna var det Ivans tur att lära mig tyska. Tyskan var nödvändig eftersom vi snart skulle bo i Berlin.

Det blir inget av med Anjas ryska, tänkte jag, men där bedrog jag mig. Hon hade varit småskollärare, älskade sagor och spelade upp små teaterscener om djur som var kluriga överlevare. Sagan om grodan och skorpionen var sorglig. Den funderade jag mycket på. Den gick så här: När skorpionen bad att få sitta på grodans rygg för att ta sig över ett vattendrag nekade grodan eftersom den farliga skorpionen då skulle döda honom. Nej, sa skorpionen, då drunknar även jag. Det var ett övertygande argumentet,

tänkte grodan och lät skorpionen hoppa upp på ryggen, men halvvägs över vattendraget stack skorpionen ändå grodan i ryggen. Innan grodan döende sjönk med skorpionen frågade den varför skorpionen hade gjort något så urbotat dumt eftersom den också skulle drunkna. Jag kan inget annat, svarade skorpionen. Jag rår inte för det. Det ligger i min natur.

Berättelsen om Babar, de franska barnböckerna om en elefantfamilj, var orsaken till att Anja och Ivan möttes, förklarade hon när hon smög fram sina exemplar, som jag under hennes uppsikt fick bläddra i. Hon hade fått böckerna av en kollega som ville gömma dem. I tjänsten hade Ivan besökt Anja på förskolan för att ta reda på vad för slags samhällsomstörtande kritik som kollegan hade spridit med utländska böcker. Ivan var så smidig att hon först senare förstod syftet med besöket. Och stilig hade han varit, sa Anja, som besvarat uppvaktningen. Med Ivans goda minne fick hon behålla böckerna om Babar, bara hon lovade att inte försökte översätta dem innan de var godkända. Som tur var sökte jag inte uppdraget, skrockade Anja. Hon hade blivit ledsen när mamma Babar sköts av en storviltsjägare. Att översätta något sorgligt låg inte för henne. Jag förstod henne när hon tog mod till sig och i sin egen översättning läste just den episoden för mig.

Det fanns mycket i det verkliga livet som var som i sagornas värld, menade Anja. Hon visade foton i tidningar och sa att jag borde lära mig vem som var det ena eller det andra djuret.

Där går en räv, och där en ekorre och där en ugglan, tänkte jag långt senare som vuxen.

Två gånger om dagen uppmuntrade Anja mig att åka ner i buren, som kallades för hiss. Utanför huset skulle jag hämta luft på den leriga planen. Den första tiden hade vi

inte kommit så långt med ryskan att jag kunde fråga hur man hämtade luft. Något sådant gjorde vi inte i Murkmeli. Där hade vi så mycket luft att vi aldrig behövde hämta den på något särskilt ställe.

Även andra småsaker var förvirrande. Ändå var det ingenting mot när de ryska barnen upptäckte mig och kastade sten på mig. Naturligtvis sprang jag därifrån, eftersom de ville bränna mig med cigaretter så fort de lyckades få tag på mig.

Lyckligtvis sprang jag fortare än ryska barn. Som små släthåriga och runda hundar på korta ben hade de inte förunnats att träna löpning i branta berg.

Anja grät ofta i smyg. Barn märker sådant och vill ta reda på orsaken. När jag frågade sa Anja att det inte berodde på mig. Jag var hennes stora lycka, men hon ville inte flytta till Berlin. Hon visade bilder på staden som byggde en mur för att skilja människor åt. Hur kunde en ynkelig mur skydda oss mot tyskar som hatar ryssar, undrade hon.

Jag förstod inte hennes rädsla. Ivan skulle få ordning på tyskarna, berättade han när han undervisade mig i deras språk och skröt om sin karriär i underrättelsetjänsten. Han hade börjat i NKVD, vårt försvar mot inre och yttre fiender hade Stalin omvandlat till KGB. Om inte denna utomordentliga säkerhetstjänst i den socialistiska unionen kunde skydda oss skulle han trots sin ålder dra ut i krig, lovade han dyrt och heligt.

Mycket av vad Ivan på sitt lågmälda men ändå intensiva sätt orerade om gick långt över mitt huvud, men jag förstod att han ville presentera sig som en hjälte. Som ung hade han utmärkt sig vid andra världskrigets slut genom att föra protokoll över förhör och avrättningar av nazisterna i Sovjets fångläger. Efter kriget kunde han så mycket tyska att han sändes till Tyskland. De ryska förhørsledarna kunde

inte mycket av det tyska språket men Ivan bestämde sig för att bemästra det perfekt.

Snart blev han lyhörd för varje nyans och kunde spåra lögnen i själva röstens tonfall. Ivan var en trollkarl, påstod grovarbetare som hellre knipsade av fingrar på tyskarna för att få bekännelser, oavsett om de var sanna eller inte.

Ivan påstod sig ha varit så skicklig att befälen snabbt erbjöd honom en plats i KGB. Där tog karriären fart. När Kreml behövde bekännelser kunde Ivan leverera sådana, utan att de utpekade varken kunde eller ville hävda att de hade varit torterade.

Språket är nyckeln till själens dörr, sa Ivan varje kväll till mig. I språket föds du, sa han och trummade in de tyska orden i min skalle. Han hade rätt. Nedsänkt i både ryska och tyska morgon, middag och kväll blev jag hans vilja.

Så fortsatte hemskolan i nästan två år och i mitt huvud skapades snurrande matriser. Först var de separerade från varandra, men snart föddes blixtnabba länkar mellan dem som jämförde och sorterade svanetiska, ryska och tyska.

Bravo, viskade Ivan, flög upp från stolen bakom skrivbordet och kysste mig.

Du förstår att jag blev stressad. Mest längtade jag efter att vakta en get som envetet malde en sten mellan käkarna.

1968 reste Ivan i förväg till Berlin. Vi kom efter med tåg. Jag var nio år och hade fortfarande inte gått i annat än Anjas hemskola. Vi hade blivit förtrogna och nära varandra, men på tåget skämdes jag för att hon snyftade och snöt sig i stället för att vara glad över äventyret. För det mesta låtsades jag sova under resan. Äntligen framme kunde jag visa min glädje när Ivan entusiastisk mötte oss och hade samma syn som jag på Anjas sura ovilja.

Innan vi ens hade hunnit titta på lägenheten - jag har inga minnen av hur jag såg Berlin första gången -

placerade Ivan oss bestämt vid köksbordet, vår familjs centrum skulle jag senare förstå att han såg det som.

Vi var hans förbundna, sa Ivan. Vi skulle nu få nya namn i stället för våra ryska. Jag skulle heta Klaas, Anja skulle heta Ada och själv hette han Helmut. Vårt efternamn var Wallach, sa Ivan och log som om namnet vore roligt. Men han blev snabbt allvarlig och sa att vi var de enda han litade på. Om vi blev osäkra på vår rätt att få vistas i Berlin fick han en alltför tung börda av ansvar. Därför skulle vi vara stolta över att Stalin hade besegrat tyskarna och att våra nya ledare nu höll samman den socialistiska unionen, starkare än västvärlden, som obevekligt skulle ruttna inifrån och falla samman. Tack och lov var muren också färdig och fungerade utmärkt. Om den inte hade skapats skulle degenererade människor från Väst smyga över till vår sida. Eller tvärt om. Det fanns tyvärr också feiga och ryggradslösa människor bland våra tyskar som kunde tubbas till att förråda våra ideal och fly till andra sidan. Till och med inom det tyska dotterpartiet fanns det tvivlare, sa Ivan. Därför var han tillsatt för att bevaka och rapportera alla sorters svagheter och tvivel. För honom var detta en stor ära.

Stalin skulle resa sig från sin grav om han hade hört Anjas rädsla för Berlin, sa han strängt till henne och fortsatte att berätta om sitt ansvarsområde. Om inte Östtysklands säkerhetstjänst, Stasi, fungerade och om inte partiet lyckades att entusiasmera sina medborgare till hundra procent var det Ivans uppgift att rapportera till Moskva och beskriva varför sådana tvivel fick fäste och föreslå lämplig åtgärd för att avlägsna dem. Bara lukten av sådant tvivel kunde leda till frätskador i sovjetmedborgarens sinne. Därför måste vi ryssar vara beredda att med fast hand ingripa i tid. Naturligtvis för våra allierade staters eget bästa, sa Ivan och tog våra

händer som för att besegla en pakt. Ivan visade en bild från Stasis huvudkontor. Tillsammans med allvarliga män satt han vid ett sammanträdesbord. Jag beundrade honom för att han såg ut som alla tyskarna vid det stora bordet som polerat glänste lika mycket som vårt köksbord. Hade han lånat det från kontoret, undrade jag. Kanske var hela möblemanget från Stasi, tänkte jag imponerad när vi inspekterade trerummaren och han pratade om ljus och luft för människor som strävade mot samma mål.

Vi kunde bo modernt bland högt uppsatta tjänstemän, sa Ivan, men han ville bo i Prenzlaur Berg, nära upprorsmakare i kvarteren där intellektuella och konstnärer höll till. Ibland kunde en enda konstnär vara gnistan som tände en eldstorm, sa Ivan. Det lät farligt att bo så nära sådana lättantändliga människor, tänkte jag, men nickade ändå ivrigt. Ivan kunde skydda oss mot gnistor och eld, det var jag säker på.

Det var så spännande, slår det mig nu, att jag glömde att kontrollera om det fanns en vattenklosett i lägenheten. En sådan hade vi i Moskva. Där var det roligt att ofta spola i den för att se om vattnet tog slut. Kanske hade jag redan i Moskva tröttnat på sådana barnsliga lekar.

Förresten har jag inte berättat vilket namn jag fick när jag föddes. Det beror på att jag inte vet det. Min farmor och farfar kallade mig bara för Tjurka eftersom ryssar kallade oss barn så. Ivan tog också över det namnet. Min Tjurka, sa han.

För att du inte ska bli förvirrad använder jag även i fortsättningen Ivan och Anja som mina adoptivföräldrars namn. Vi ska inte ha det som i ryska romaner där folk har olika namn i snart sagt varje mening. Att jag heter Klaas kan du glömma. Jag hatade namnet från första stund. I hemlighet var jag Tjurka från de kaukasiska bergen. Ändå, trots Ivans långa förmaningstal och krav på precision i allt